

Życie Milтона Friedmana

7 września 2012

Milton Friedman urodził się w Nowym Jorku jako czwarte dziecko i jedyny syn w rodzinie pracujących żydowskich imigrantów pochodzących z węgierskiej społeczności (dziś jest to Ukraina). Kiedy miał rok, rodzina przeprowadziła się do Rahway w New Jersey, gdzie rodzice Friedmana pracowali w zaopatrzeniu. Mimo że ich sytuacja finansowa była niepewna i żaden z członków rodziny nie poszedł przedtem na uniwersytet, zdecydowano wcześniej, że Milton musi otrzymać wykształcenie. Czytał książkę za książką, uwielbiał szkołę i wykazywał szczególne talenty matematyczne. Zdobył dyplom z matematyki na Rutgers University kończąc go w 1932, podczas samego apogeum Wielkiego Kryzysu. Chociaż stypendium pokryło jego czesne, pracował przez cały okres studiów, aby mieć na utrzymanie.

Po ukończeniu szkoły, Friedman był zainteresowany prowadzeniem dalszych studiów z matematyki, ale koszmarny stan narodowej gospodarki zainspirował go do zajęcia się ekonomią i został przyjęty na Uniwersytet w Chicago. W trakcie zdobywania tytułu magistra, poznał studentkę ekonomii Rose Director. Mieli nadzieję się poślubić, jednak długo zniechęcały ich trudności z prowadzeniem rodziny w czasie Wielkiego Kryzysu. Tymczasem Friedman otrzymał stypendium, dzięki czemu mógł kontynuować podyplomowe studia na Uniwersytecie Columbia. Po kolejnym roku spędzonym w Chicago jako asystent na Wydziale Ekonomii, został zatrudniony przez Narodowy Komitet Zasobów w Waszyngtonie do pracy przy badaniu budżetu konsumentów.

W 1937 Friedman dołączył do zespołu naukowego Narodowego Biura Nauk Gospodarczych w Nowym Jorku. Mając zapewniony stały dochód, Milton Friedman i Rose Director pobrali się w 1938. Przez lata pracowali później wspólnie nad wieloma książkami i projektami. W tym samym czasie Friedman pracował nad swoją rozprawą doktorską dla Uniwersytetu Columbia, ale jej publikacja została opóźniona do zakończenia II wojny

światowej. W 1940 przyjął pracę na Uniwersytecie w Wisconsin, ale po roku musiał zrezygnować. Wpadł w konflikt z innymi członkami wydziału odnośnie przystąpienia Ameryki do wojny, które to Friedman popierał, a reszta była przeciwna. W czasie II wojny światowej pracował dla Departamentu Skarbu, gdzie pomagał stworzyć federalny system podatkowy. Wcześniej, Amerykanie płacili swoje podatki według jednej stawki ryczałtowej każdego roku.

Podczas ostatnich lat wojny, został zawieszony w badaniach ekonomicznych i zatrudniony do pracy w statystyce matematycznej, przez specjalną grupą projektową na Uniwersytet Columbia, skupiającą się na problemach projektowania broni, taktyki wojskowej i eksperymentów metalurgicznych.

Po wojnie praca dyplomowa Friedmana została ostatecznie opublikowana i otrzymał od tytuł doktora Uniwersytetu Columbia. Wynikające z niej książka „Incomes from Independent Professional Practice” wprowadziła pojęcia stałego i czasowego dochodu. Niniejsze opracowanie profesjonalnego dochodu, zintegrowane z jego wcześniejszą pracą o budżecie konsumenta, posłużyło jako podstawa na jego istotnego dzieła „Theory of the Consumption Function”. Po roku spędzonym na Uniwersytecie w Minnesocie, Friedman przyjął zaproszenie na Uniwersytecie w Chicago, gdzie wykładał przez następne 30 lat, zachowując równocześnie swoje stanowisko w Biurze Nauk Gospodarczych.

W Biurze, Friedman przeprowadził długotrwałe badania na temat roli pieniądza w cyklu koniunkturalnym. Na Uniwersytecie założył „Warsztaty o pieniądzu i bankowości”, które spowodowały wznowienie zainteresowania badaniami monetarnymi w USA. Friedman zasłynął jako jeden z propagatorów ekonomii neoklasycznej, będącej w opozycji do ekonomii keynesowskiej – myśli, która wkrótce została przyjęta na większości uczelni w Europie i Ameryce. Wewnątrz tzw. grupy szkoły chicagowskiej, Friedman i podobnie mu myślący byli nazywani monetarystami. Postrzegali oni podaż pieniądza jako główny wyznacznik w cyklu koniunkturalnym i inflacji oraz jako najbardziej efektywny

instrument rządowej polityki gospodarczej. Zamiast dostrajania keynesowskiej polityki fiskalnej, Friedman zalecał, aby banki centralne, takie jak FED, przyjęły ogólną zasadę kontrolowania podaży pieniądza w celu powstrzymania inflacji i pozwolenia cenom znaleźć swój naturalny poziom. Friedman zdecydowanie twierdził, że większość innych rządowych regulacji w gospodarce jest nie tylko nieefektywna z ekonomicznego punktu widzenia, ale też stoi w fundamentalnej sprzeczności z wartościami wolnego społeczeństwa.

We wczesnych latach 1960. idee Friedmana zaczęły zdobywać zwolenników poza otoczeniem bractwa ekonomistów akademickich, w dużej mierze dzięki serii przekonujących książek przeznaczonych dla zwykłych ludzi, w tym „Kapitalizm i wolność” (1962), napisanej wspólnie z żoną Rose. W następnym roku ukazała się monumentalna publikacja „Monetary History of the United States”, napisana razem z Anną J. Schwartz.

Sukces jego prac wśród ogólnej publiczności przyniósł mu czołowe wpływy w publicznej debacie politycznej. Friedman był nieformalnym doradcą gospodarczym do 1964 w kampanii prezydenckiej senatora Barry’ego Goldwatera. Goldwater został pokonany, ale idee Friedmana dotarły do szerszej publiczności. W latach 1966-1983 miał stałą rubrykę w magazynie Newsweek.

Friedman doradzał też w trakcie udanej kampanii prezydenckiej Richarda Nixona w 1968. Podczas prezydentury Nixona, Friedman służył w komisji do zbadania możliwości przywrócenie ochotniczej służby wojskowej, pierwszy raz od czasów przez II wojnę światową; rekomendacja tej komisji doprowadziła do zniesienia poboru do wojska w 1973. Pomimo jego zainteresowania polityką publiczną, Friedman konsekwentnie odmawiał zatrudnienia na pełny etat dla rządu, woląc skoncentrować się na swojej pracy naukowej i promowania swoich przekonań politycznych poza rządem.

W 1975, Friedman wziął udział w kontrowersyjnej wizycie w Chile, w czasie wojskowej dyktatury generała Augusto

Pinocheta, aby dać mu serię wykładów na temat ekonomii. Także inni profesorowie i doktorzy Uniwersytetu w Chicago służyli później jako doradcy chilijskiego rządu. Mimo że Friedman nigdy nie popierał samego reżimu, wierzył, że przyjęcie polityki wolnego rynku pozwoli przygotować kraj na ostateczny powrót do demokratycznych rządów. W latach 1970. udzielał podobnych porad w RPA oraz Rodezji (obecnie Zimbabwe). W końcu dotarł w swych podróżach aż do Chin, aby krzewić idee wolnego rynku.

Wcześniejsze prace naukowe Friedmana wzbudziły w tym czasie międzynarodowe uznanie. W 1976 otrzymał nagrodę Nobla z dziedziny ekonomii „za osiągnięcia w dziedzinie analizy konsumpcji, historii i teorii monetarnej oraz za wykazanie złożoności stabilnej polityki”. Tego samego roku, Friedman odszedł na emeryturę z Uniwersytetu w Chicago, ale zatrzymał tytuł profesora. Od 1977 do śmierci pracował jako senior na stanowisku naukowych w Instytucie Hoovera odnośnie Wojny, Rewolucji i Pokoju, na Uniwersytecie Stanford.

W 1980, idee Milтона Friedmana zostały przedstawione w 10-odcinkowym serialu dla telewizji publicznej, „Wolny wybór”. Friedman i jego żona Rose napisali do tego serialu książkę o tym samym tytule, która stała się najlepiej sprzedającą się książką niebeletrystyczną roku. Tego samego roku, Friedman doradzał kandydatowi na prezydenta Ronaldowi Reganowi, które poglądy mocno odzwierciedlały filozofię „laissez faire” Friedmana. W pierwszym roku prezydentury Regana, Friedman służył jako członek Komitetu Doradczego Prezydenckiej Polityki Gospodarczej.

Lata 1980. były przełomową dekadą dla przyjęcia idei Friedmana. Jego poglądy na temat polityki monetarnej, podatków, prywatyzacji i deregulacji dotarły – raz w mniejszym, raz w większym stopniu – do rządów na całym świecie, a szczególnie przyjęły się w administracji Ronalda Regana w Stanach Zjednoczonych i Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii. Jego nauki były studiowane na całym świecie i

odegrały ważną rolę w transformacji gospodarki Chin. W tym samym czasie, jego libertariańskie poglądy na kwestie społeczne, jak dekryminalizacja narkotyków, stawiały go czasami w opozycji do konserwatywnych wielbicieli jego myśli ekonomicznej. Wiele z jego esejów potępiających działalność rządową zostało zebranych w książce „Bright Promises, Dismal Performance” w 1983.

Drugi serial telewizyjny i towarzysząca mu książka „The Tyranny of the Status Quo”, pojawiły się w 1984. W 1988 Friedman został uhonorowany Narodowym Orderem Nauki oraz Prezydenckim Orderem Wolności. W tym samym roku Milton i Rose Friedman opublikowali swój wspólny pamiętnik „Two Lucky People”. W następnych latach, państwo Friedman mieszkali w San Francisco, gdzie Milton Friedman zmarł w 2006, w wieku 94 lat.

Od jego śmierci – i kryzysu finansowego w 2008 roku – pomysłu Friedmana na temat rządowych regulacji przedsiębiorstw i finansów są intensywnie dyskutowane, a jego nauki znajdują zarówno wielu zwolenników, jak i przeciwników wśród ekonomistów i polityków na całym świecie. Od 2002, Cato Institute, libertariański zespół ekspertów, funduje nagrodę Milтона Friedmana o wysokości 500 tys. dolarów dla osoby, która dokona przez okres dwóch lat najwięcej na rzecz realizacji idei wolności gospodarczej – jest to hołd dla człowieka i sprawy której bronił.

Tłumaczenie: Wojciech Mazurkiewicz

Źródło oryginalne: www.achievement.org

Źródło polskie: libertarianin.org

Nadesłano do „Wolnych Mediów”